

УДК 821.161.2.09 "1871/1913"

Заяц Т. М.

РЕЛІГІЙНО-ІСТОРИОСОФСЬКИЙ МОТИВ ДРАМАТУРГІЇ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

У статті аналізуються релігійно-історіософські погляди Лесі Українки періоду написання драматичної поеми "На руїнах", розкривається ідея духовного занепаду народу як причини його національного і соціального занепаду, розглядаються запропоновані письменницею способи подолання історичної кризи народу.

Ключові слова: історіософія, релігійна історіософія, художня історіософія, пророк, збирання Святого Духа, духовна свобода, синергія.

В поетичній скарбниці Лесі Українки знаходимо твір, якому властиві виразно історіософський характер та надзвичайно співзвучна нашому сьогоденню тональність. Мова йде про драматичну поему "На руїнах", яка побачила світ у 1904 році, в переддень великих потрясінь у житті народів Західної Європи, Австро-Угорської та Російської імперій. Рівно сто років від початку Першої світової, війна і руїна знову прийшли на українську землю. Для вітчизняної філософії історії настав час серйозної проби її рефлексій, пошуку чесних відповідей на головні питання життя людини і суспільства. Необхідність осмислення історичної долі українського народу, глибинних причин трагічності його сучасного стану та способів його подолання спонукає також до більш уважного прочитання творів "велетів духу" українського письменства, які гостро переживали й усвідомлювали болісні перипетії історії свого народу. Драматичні поеми Лесі Українки, сповнені філософсько-історичних прозрень, заслуговують в цьому сенсі на особливу увагу.

Загальні проблеми історіософії, як от її термінологія, методологія та зміст основних концепцій, висвітлені у працях В. Артюха [1], Я. Бутакова [5]; історію української історіософської думки вивчали В. Артюх [2] і К. Кислюк [8]. Особливості художньої історіософії ґрунтовно досліджувала І. Є. Руснак [11]. Тема пророків розкривається у працях богослова О. Меня [10], а образ пророка в драматургії Лесі Українки представлений у статтях Т. І. Вірченко [6], О. Кобець [9], Л. Танюка [13], Т. Цигіної [16].

Історіософський аналіз творів Лесі Українки здійснили літературознавці О. Баган [3] та І. Загребельний [7]. Перший з дослідників залучив до своїх розвідок концепцію Д. Донцова та дійшов висновку, що історичні погляди Л. Українки найбільше тяжіють до популярних на поч. ХХ ст. ідей європейської ірраціоналістичної історіософії. Остання ж "основним двигуном Історії вважає сильну індивідуальність (героя, за Т. Карлайлем), об'єктом – людську психіку, душу, розбуджену пристрастю, засобом – напруження волі, пробудження містичних переживань величі і героїки" [3, с. 12].

І. Загребельний вивчає історіософські погляди Лесі Українки, спираючись на її драматичні твори. В одному із своїх досліджень [7] критик аналізує християнську сюжетну лінію драми "Руфін і Прісцилла" і розглядає її як ілюстрацію до теми генези і динаміки західної християнської цивілізації.

Мета. Стаття присвячена аналізу драматичної поеми Лесі Українки "На руїнах" під кутом зору ідей релігійної (біблійної) історіософії в контексті смисложиттєвих викликів історії сучасної України.

Історіософськими вважаються спроби дати відповіді на питання про причини та рушійні сили історії, її сенс, мету і спрямування, роль і місце людини й народу в історичних

процесах. Такі спроби розгортаються в руслі двох парадигм: релігійної та нерелігійної. Перша “визнає присутність Бога в подіях як минулого, так і сучасного”, друга – шукає не теїстичних чинників поступу людства у часі. Якщо говорити про розуміння історії в цілому, з точки зору її сенсу та спрямованості, то “будь-яка концепція історіософії, через її вихідну заданість, або підтверджує релігійну картину світу та історичного процесу, або руйнує її, створюючи натомість якусь іншу “віру” (в прогрес, в глобалізм, комунізм тощо)” [5].

Поряд з філософсько-науковою складається і розвивається художня історіософія, представлена зразками літературно-художньої творчості. Вітчизняна літературна критика відносить до останньої погляди на історію Т. Шевченка, Лесі Українки, І. Франка, У. Самчука та інш.

Кожен злам епох настійно закликає чутливі душі митців до глибинних, філософських роздумів над метафізичним планом історичних подій. Багато видатних майстрів світового письменства зверталися у переломні часи до невмирущих біблійних образів та сюжетів. В них знаходили натхнення, в них, наче в окуляр телескопа, проглядали в далекому минулому вічні закони людського й суспільного буття, через них могли краще осмислити долю власного народу.

Українська література першої третини ХХ століття також звернула свій погляд на старозавітну історію. В поемі І. Франка “Мойсей” (1905), в поетичних драмах Лесі Українки “Вавилонський полон” (1903) та “На руїнах” (1904), у драмі Г. Хоткевича “Авірон” (1917) смисловою канвою творів стають відомі події стародавньої історії єврейського народу, а головним героєм постає пророк. Літературна критика пов’язує таку тематичну зацікавленість українських письменників зі схожістю історичних випробувань обох народів, з усвідомленням проблем національного і соціального поневолення рідного народу, пошуком шляхів та засобів його визволення.

Зауважимо, що й роздуми про витoki творчого натхнення нерідко приводять самосвідомість митця до теми пророка і псевдопророка, до з’ясування природи пророчого духу, його впливу на людські спільноти та їх історію.

Леся Українка тричі зверталася до пророчої теми у драматичних поемах: “Вавилонський полон” (пророк-митець), “На руїнах” (пророк), “Касандра” (пророк і псевдопророк).

Ми зосередимо свою увагу на релігійно-історіософських ідеях поеми “На руїнах”, оскільки в літературознавчих джерелах даний аспект вивчення твору майже відсутній. Одиноким спробою дати релігійно-моральнісне пояснення історичної ситуації, в якій опинились герої Лесині поеми, стало дисертаційне дослідження Н. А. Банацької. В ньому автор обґрунтовує думку про те, що “провідним мотивом драматичних творів Лесі Українки на біблійну тематику є колізія провини-покарання-спокути, яка забезпечує внутрішню драматизацію подій і стає основою для виявлення морально-ціннісного змісту творів. Самотність як внутрішнє покарання і моральна спокута за гріх (провину) зради, неволя як наслідок зневіри і втрати почуття свободи й незалежності, ... самопожертва як внутрішнє “спасіння” людини, – ось ... основні проблеми” [4, с. 5] драматичних поем, яким присвячене дисертаційне дослідження.

Сучасник Лесі Українки, відомий російський філософ, який свідомо визнавав себе історіософом, – М. Бердяєв “вважав, що головна проблема історіософії – проблема смислу історії – чільно пов’язана з іудаїзмом та християнством ... Для нього справжня історіософія є “філософія історії есхатологічна, є розуміння історичного процесу в світлі кінця, і в ній є елемент профетичний” [Цит. за 1, с. 9].

У старозавітних книгах неодноразово висвітлюється історична логіка занепаду обраного Богом народу, своєрідне біблійне “вічне повернення”: услід за духовним розколом

з Богом, за порушенням умов Завіту із Ним (Втор. 28, 3-13), через нехтування заповідями, особливо – першою, незмінно приходили суспільний розкол, економічний занепад і, врешті, війни та іноземне поневолення. Здійснювалося обіцяне за переступ Завіту прокляття (Втор. 28, 16-68). Розривання гріхами (від гріха ідолопоклонства й до усіх інших) первісного, основоположного зв'язку народу з Творцем, з Його животворним Духом любові, правди і добра, вело народ до остиглості сердець, звикання до неправди і несправедливості, призводило до хаотизації та руйнування суспільного життя. Великі випробування посилались народові для його духовного визволення, очищення від гріхів.

Разом з тим, як свідчать біблійні тексти, Бог знову і знову виявляв, уже в інший спосіб, свою не проминаючу любов до народу, визволеного колись із рабства язичницького Єгипту. Щоб врятувати народ від ще більших бід і страждань, Господь послав до нього та його влади своїх вісників – пророків. Пророки – “уста Божі” – були вибраними на служіння Богові і народові. Вони нагадували про Завіт, про Божу любов і Божий суд, освідчували з гріхів, докоряли за них, застерігали від небезпек, провіщали майбутнє, звіщали Божу волю, але, що найголовніше, закликали до покаяння та примирення з Богом. Пророки не дозволяли, щоб Бога Ізраїля підміняли іншими божествами. Вони, на відміну від псевдопророків, не говорили від себе, “не шукали свого, власної слави”, були правдивими і безкорисливими.

О. Мень називав Біблію, а особливо Пророчі писання, книгою надії [10]. Відомий богослов так визначав сутність і роль пророків: “Пророки передавали слово вічності”, застерігали про Суд, суть якого полягає у зустрічі безсмертної любові і світла з гріхом і темрявою людини (“Суд грецькою звучить як криза”, зауважує О. Мень). Пророки говорили завжди від лиця Бога, переживали дотикання до вічності і ставали ніби носіями Божої волі. Вони вчили про Божу любов, говорили про спасіння, про грядуще Царство Боже і повертали старозавітну Церкву на шлях добра. “Пророки говорили про те, що, коли люди не навернуться, то буде катастрофа” [10]. І катастрофи відбувалися.

Після смерті царя Соломона, як покарання за його ідолослужіння, країна Ізраїль розпалася на Юдею і Самарію – держави, що проіснували відповідно біля 300 і понад 200 років та були поневолені сусідніми імперіями Вавілоном (587 р. до н. е.) та Ассирією (721 р. до н. е.).

Події драми “На руїнах” належать до часів першого Вавілонського полону і відбуваються упродовж місячної ночі на руїнах столиці Юдеї – Єрусалиму. Ніч, що є часом панування темряви і тілесного сну, постала у творі символом влади духовної темряви-сну народу, завойованого язичницькою державою: розпочате язичницькими жертвоприношеннями та ідолослужінням духовне поневолення, від якого застерігав пророк Єремія, завершилося національним поневоленням.

В поемі Лесі Українки до пригнічених, сповнених смутком та безнадією єрусалимців приходить пророчиця Тірца (з євр. – “бажана”). Вона, ведена Божим духом, у відповідь на згадку співрозмовників про смерть, підбадьорює і надихає оспалих духом співвітчизників:

“Живий наш Бог і ми живі!”

Тірца зустрічається з представниками різних груп і верств суспільства: з чоловіками і жінками, з молодими і літніми, з військовим, левітом, співцем-митцем, з юдеями та самарянами, із самарійським пророком. Герої твору по різному реагують на слова та заклики Тірци: одні – прихильно, інші – ворожо, одні запалюються ними, інші – відкидають їх та обсипають пророчицю надуманими звинуваченнями, одні називають її “дочкою надії”, інші – проганяють у пустелю. Леся Українка ніби діагностує духовний стан народу, виявляє тих, хто здатний до відновлення духу і сил, до відновлення осмисленого життя, і тих, чий інертний дух стає завадою відродженню народу.

Війна принесла єрусалимцям руїну – зруйноване місто, зруйновані домівки, зруйнований Храм, зруйновані сім'ї та душі. Війна забрала не одне життя і розсіяла народ: чоловік, брат і батько перших, з ким зустрічається Тірца, подалися на чужину в пошуках праці, хтось пішов на службу у вороже військо, хтось – будувати храм чужому Ідолу. Оскільки військова боротьба програна, Тірца закликає тих, хто залишився, до мирної боротьби за свою землю, закликає до праці і відповідальності:

Дбай сама на себе,
то будеш вільна, – перед ворогами
не скажеш: “Хто мені одягу дасть?”
Не скаже ворог: “Я тебе вдягаю” ...

А ти будуй нову для себе хату,
не на могилу, на оселю дбай,
щоб не була чужою в ріднім краю.
Не скажеш ти: “Хто дасть мені притулок?”
Не скаже ворог: “Я для тебе захист”.

... щоб не ридала ти, мов безпорадна:
“Хто дасть мені моє багаття хатнє?”
Щоб ворог не сказав: “Ходи до мене!”

Колишньому воїну, що з раною в серці переживає руїну Єрусалиму, Тірца радить:

Розкуй меч на рало. Час настав.
Потрібна оборона і руїні.
Бо прийде ворог і розоре землю,
насіє збіжжя, і збере жнива,
і буде хлібом люд сей годувати,
і вдруге завоює Палестину,
вже без меча, самим блискучим ралом.
Бо скажуть вголос сироти й вдовиці:
благословенний той, хто хліб дає!
Лежачим краю рідного немає.
Чий хліб і праця – того і земля.
Тож вавілонською назвуть сю землю.
А ті руїни, що он там чорніють,
стоятимуть вже на чужій землі.
Кого тоді болітиме та рана,
що звалася колись Єрусалимом?

Тірца будить, оживляє, надихає, гартує душі простих людей своїми натхненними словами. “Благословенне слово, що гартує!” – відповідають їй ті, хто легко відкриває серце на слово правди.

Протилежний духовний стан демонструють Старий, Співець та Левіт. “Камінний сон байдужого раба”, що “самохіть несе ярмо неволі”, “кайдани невидимі” – таким Тірца бачить Старого. Стан добровільного рабства, летаргії духу, цілковитої безнадії: “Для чого? Нащо маю я вставати?” – “Для праці! для поради! для життя!” – і для Старого, і для остарілих духом, пророчиця знаходить сенс у спільній справі визволення. Своє ж завдання вона визначає коротко: “Людей буджу”.

В історії єврейського народу левіти – це нащадки Леві, одного з дванадцятьох синів Якова, які виконували обов'язки священиків, управляли богослужіннями, жертвоприношеннями, посвяченням священиків та щорічними святами. Вони відповідали за

дотримання приписів, які відділяли божий народ від поганських народів.

Як “працюють” біблійні аналогії в поемі “На руїнах”, бачимо із розкриття духовної позиції одного з героїв поеми - Левіта.

У I книзі Царів розповідається історія про напад і розгром філістимлянами ізраїльського війська, про наказ первосвященника Ілії послати на допомогу в табір ізраїльтян найбільшу святиню – ковчег завіту і про нову поразку, через яку Господь показав людям, що свята річ не допомагає тим, хто не шанує святих заповідей Божих і не живе ними. Головною святинею Юдеї довгий час був величний Храм, збудований Соломоном. Він став предметом гордості і навіть національної гордині юдеїв, які непримиренно зверхньо ставилися до своїх співбратів–самарян. Однак, ані Храм, ані ковчег у ньому не врятували від руйнування народ, відпалий від Бога.

Непомірні амбіції, гординя, пиха, нездатність усвідомити власну вину і відповідальність за духовний стан народу – некайність старозавітного духовенства лягало присипляючим тягарем на весь народ: “сліпі поводитирі сліпців”. Ось як розкривається духовна охололість та звуженість свідомості служителів Храму устами одного з героїв поеми – Левіта:

Левіт

В законі жодна літера не гине.

Там все стоїть навіки нерушимо.

І кожний камінь храму є безсмертний,

бо він стоїть записаний в законі.

Пророк самарійський

І що ж вам з того?

Левіт

Нечестивий запит!

Як “що”? Закон потрібний для закону,

як бог для бога. Ми його раби

і мусимо йому служити сліпо.

Пророк самарійський

Та чим служити?

Левіт

Берегти святині.

Щоб жертв не давалось поза храмом,

щоб не зміняв ніхто в законі й слова.

Давня проблема співвідношення Духу і Літери подається в поемі крізь призму ставлення представника духовенства до пророчого слова:

Левіт

Мене пісні й пророцтва не обходять.

Аби закон, пророків не потрібно.

Леся Українка демонструє, як левіти, що уособлюють формалізовану, зовнішньо-обрядову, відчужену релігійність, проганяють божого пророчого Духа з духовного життя, із Храму, із життя народу.

Відомо, що без Святого Духа, Його водительства Церква мертва, вона не може виконувати свою роль духовного провідника народу, вести його дорогою правди і справжньої свободи, про яку сказано в Письмі: “Де Дух Господній, там свобода!” (2 Кор. 3, 17).

Вигнання, втрата животворного, творчого Духа проявляється і в мистецтві, представником якого у поемі постає Співець. Між Тірцею та Співцем виникає суперечка

щодо ролі “святощів” – залишків арфи Єремії. Співець використовує відновлену арфу для оспівування руїни:

Тірца
Колись ти чув, як на пророчий голос
руїна озивалась. Я ж почула,
як ти, співець, хотів луною бути
оцій руїні...
Свята руїна служить нашій ганьбі!
Колись живії, струни тяжко стогнуть
під мертвим доторканням мертвих рук;
живі слова, мов вітер в мертвм листі,
в плохих устах безсило шелестять.

Т. ч., Леся Українка піднімає проблему ставлення нащадків до ще однієї святині народу – його культурної спадщини та до минулого загалом, і опосередковано зачіпає проблему відчуження в культурі. Вустами Тірци вона виражає думку про те, що роль митців і мистецьких артефактів полягає в тому, щоб “збудить ... душу вічну”. Проблема ця як ніколи актуальна, зважаючи на величезний вплив мистецтва на свідомість людини та сучасну тенденцію заміни катарсичної, смислотворчої ролі мистецтва на розважально-адреналізуючу (шоковую) та псевдопробуджуючу.

Образ пророчиці Тірци відзначається у поемі духовною пасіонарністю, властивою усім пророкам любов’ю до Бога та правдивою любов’ю до народу, профетичним даром баченням майбутнього. Леся Українка через цей образ нагадує своєму народові про закони духовного, ціннісно-морального порядку, про їх визначальну роль у долі всіх народів. Погляди письменниці перегукуються з деякими ідеями цивілізаційної концепції А. Дж. Тойнбі, за якою визначальним у збереженні цивілізацій був моральний стан суспільства, виконання у ньому “закону Бога”. Проблему відвернення народу від Творця, проблему духовного сну та історичної розплати за нього письменниця вирішує у дусі християнської історіософії закликком звернення народу до істинного, духовного джерела життя та історії - благодатної сили Божого Духа. Така ідейна позиція письменниці, виражена в поемі “На руїнах”, збігається з багатою християнською, яскраво вираженою у православ’ї, традицією, відомою під назвою “збирання (стягання) благодаті Святого Духа”. Ця традиція започаткована у Діяннях апостолів, представлена у переданнях Святих Отців і особливо у житті св. Серафима Саровського, в ній реалізується давньопророцька і апостольська настанова: “Покайтеся і приймете дар Святого Духа” (Ді., 2, 38). Сучасним філософським аналогом повернення до означеної традиції “набуття благодаті” певною мірою виступає синергійна антропология, започаткована на ґрунті досвіду ісихазму російським фізиком, філософом і богословом С. Хоружим (15). Синергія (грецьк. *συνεργία* – зустріч, спільна дія, порозуміння енергій людини та Інобуття) постає тут як розмикання себе назустріч Богові, внаслідок чого відбувається зміна способу буття людини на підступах до обоження.

Сьогодні поема Лесі Українки “На руїнах” сприймається як своєрідний духовний заповіт письменниці, виражений словами Тірци:

Готуйте путь великій силі божій,
шляхи рівняйте духові його!

Видається, що цей заповіт був особливо важливим для письменниці, оскільки вона знову повторює його устами пророчиці в заключній частині твору:

Готуйте путь немертний силі божій,

шляхи рівняйте духові його!..

Хоча поема завершується ілюстрацією відомого євангельського вислову “немає пророка у своїй Вітчизні” і пророчицю проганяють ті, хто за своїм суспільним служінням покликані “шляхи рівняти Духові”, можливо ми, сьогоднішні діти України, усвідомимо істинне джерело добра нашого народу, дослухаємося до пророчих слів геніальної Лесі Українки і тоді справдяться на нас біблійні слова: “Поверніться ж до мене, і я до вас повернуся, – говорить Господь сил” (Малахія 3, 7), “Тому кажу вам: Відніметься від вас Царство Боже й дасться народові, що буде приносити плоди його” (Матв., 21, 43) і “Назву не мій народ моїм народом...” (Рим. 9, 25).

Висновки. Історіософські теми ролі особистості в історії народу та рушійних сил історії розкриваються в поемі Лесі Українки “На руїнах” в аспекті співвідношення Божественної волі і життя народу через посередницьку роль пророка. В статті есплікується пророче слово самої письменниці, яке розгортається у площину біблійної настанови і ключа до розв’язання актуальних проблем буття сучасної України.

При осмисленні причин національного і соціального поневолення народу в поемі “На руїнах” Леся Українка виходить на рівень релігійної історіософії. Корінь трагічної ситуації народу, який втратив державність, письменниця вбачає у його духовно-моральному занепаді, що полягає у розриванні основоположного зв’язку з Творцем і Його життєдайним Духом.

Серед суб’єктів історичного процесу Леся Українка виділяє народ, духовно-мистецьку еліту і пророків. Відповідальність за духовний стан народу та його соціальні наслідки покладає на еліту, яка зраджує своєму покликанню бути провідником і захисником Духа вищих цінностей і справжньої свободи народу.

Поява пророка постає знаком явної присутності Божої волі в історії народу за умов кризи соціальних інституцій, неспроможних дати “адекватну відповідь” на історичний “виклик” (А. Дж. Тойнбі). Для подолання національного занепаду пророк у Лесі Українки закликає народ і його еліту до духовного і морального відродження у співдії (синергії) з творчим Духом Божої сили.

Л і т е р а т у р а :

1. *Артюх В.* Це слов’янське слово “історіософія” [Електронний ресурс] / В. Артюх // Світогляд – Філософія – Релігія. – 2013. – Вип. 4. – С. 5-15. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/sfr_2013_4_3.pdf
2. *Артюх В.* Основні напрямки розвитку історіософських ідей в українській філософській культурі II пол. XIX – I пол. XX століть / В. Артюх // Проблеми гуманітарних наук: Наукові записки ДДПУ. – Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2010. – Вип. 25. Філософія. – С. 32-51.
3. *Баган О. Р.* Художня історіософія Лесі Українки: волонтаристсько-іраціоналістський дискурс (на матеріалі діалогу “Три хвилини”) [Текст]: 7, 2001. – (Вісн. Житомир. держ. пед. ун-ту) / О. Р. Баган // Вісн. Житомир. держ. пед. ун-ту. – С. 12-14.
4. *Банацька Н. А.* Християнські образи та мотиви в драматургії Лесі Українки (морально-ціннісні аспекти) : автореф. дис. канд. філол. наук : 10.01.01 – українська література. / Н. А. Банацька ; Інститут літератури ім. Тараса Шевченка НАНУ. – Київ, 2000. – Рукопис. – 16 с.
5. *Бутаков Я.* Історіософія [Електронний ресурс] / Я. Бутаков. – Режим доступу : <http://www.pravaya.ru/govern/392/2096>
6. *Вірченко Т. І.* Духовність пророцтва у творах Лесі Українки та Володимира Винниченка / Т. І. Вірченко // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка. Серія Філологічні науки. – 2005. – Випуск 62. – С. 108-111.
7. *Загребельний І.* Християнство і ритми цивілізації: релігійно-історіософська проблематика у творчості Лесі Українки. Частина I. [Електронний ресурс] / І. Загребельний [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.religion.in.ua/main/11201-xristiyanstvo-i-ritmi-civilizaciyi-religijno-istoriosofska-problematika-u-tvorchosti-lesi-ukrayinki-chastina-i.html>
8. *Кислюк К. В.* Історіософія в українській культурі: від концепту до концепції [Текст] : моногр. / К. В. Кислюк. – Х. : ХДАК, 2008. – 288 с.
9. *Кобець О.* Специфіка функціонування концепту “Пророк” у творчості Івана Франка та Лесі Українки [Електронний ресурс] / О. Кобець. – Режим доступу : <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/1644>

10. *Мень А.* Вестники Царства Божия. Библейские пророки от Амоса до Реставрации (7-4 вв. до н. э.) [Электронный ресурс] / А. Мень. – Режим доступа : <http://www.bible-center.ru/book/prophet/introduction>
11. *Руснак І. Є.* Художня модифікація національної історіософії в прозі Уласа Самчука. Автореф. дис. ... д-ра філол. наук: 10.01.01 – українська література / І. Є. Руснак. – Київ, 2007. – 36 с.
12. *Смирнова Г.* Через художні образи – до філософського осмислення категорії Бога: Релігійні сюжети у творчості Лесі Українки [Електронний ресурс] / Г. Смирнова // Вісн. НАН України. – 2001. – № 7. – С. 48–54. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vnanu_2001_7_9.pdf
13. *Танюк Л.* До проблеми української пророчої п'єси / Л. Танюк // Сучасність. – 1992. – № 2. – С. 130-140.
14. *Українка Леся.* На Руїнах / Леся Українка // Українка Леся. Зібрання творів у 12 т. – К. : Наукова думка, 1976. – Т. 3. – С. 167-182.
15. *Хоружий С. С.* Синергійная антропология [Электронный ресурс] / С.С. Хоружий. – Режим доступа : http://synergia-isa.ru/wp-content/uploads/2012/05/sin_anthrop_enciklopedia.pdf
16. *Цигіна Т.* Пророки Старого Заповіту (На матеріалі драматичних поем Лесі Українки) [Електронний ресурс] / Т. Цигіна. – Режим доступу : jr.zp.ua/download/file/199.html

Заяц Т. М. Религиозно-историсофский мотив драматургии Леси Украинки.

В статье анализируются религиозно-историсофские взгляды Леси Украинки периода написания драматической поэмы “На руинах”, раскрывается идея духовного упадка народа в качестве причины его национального и социального упадка, рассматриваются предложенные писательницей способы преодоления исторического кризиса народа.

Ключевые слова: *историсофия, религиозная историсофия, художественная историсофия, пророк, стяжание Святого Духа, духовная свобода, синергия.*

Zayats T. M. Religious-historiosophical motive in Lesia Ukrainka's dramaturgy.

The article analyzes Lesia Ukrainka's religious-historiosophical view of the creating drama poem “On the ruins” period. The spirituous decadence of the people is treaded as the reason of its social and national decadence. The author overviews the methods of overcoming national crisis suggested by Lesia Ukrainka.

Keywords: *historiosophy, religious historiosophy, arts historiosophy, prophet, acquisition of the Holy Spirit, spiritual freedom, synergy.*

УДК 130.2 (043.3)

Спірідонова Н. В.

НЕОУНІВЕРСАЛІЗМ ЯК МОДЕЛЬ РЕКОНСТРУКЦІЇ МОДЕРНОГО ФІЛОСОФУВАННЯ У СИТУАЦІЇ ПОСТМОДЕРНУ

Стаття присвячена філософсько-антропологічному аналізу неоуніверсалізму як способу відновлення у трансформованому вигляді “проекту Просвітництва” в умовах кризи симуляції цінностей тотальності (модерн) та плюральності (постмодерн). Неоуніверсалізм розглядається як новітня форма модерного філософування, типологічними рисами якої є: висока раціональність, інтегративність, холізм, суб'єктивність, повернення до онтології, транскультура, діалог етосу та естетики.

Ключові слова: *неоуніверсалізм, модерн, постмодерн, комунікативний дискурс, культ рацію, симуляція, універсалії, холізм, транскультура, естетика.*

Обґрунтування актуальності теми дослідження. Актуальність даного наукового дослідження зумовлена як самою постановкою питання, так і методом його розв'язання. Послаблення постмодерну внаслідок кризи філософії постструктуралізму та теорії інтертекстуальності відповідно – вичерпання методологічного потенціалу класичного